

สิทธิมนุษยธรรม : สิทธิมนุษยชนแนวพุทธ

HUMAN RIGHTS IN BUDDHISM

พระราเชนทร์ วิสารโท,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทนำ

สิทธิมนุษยชน มีความสำคัญในฐานะเป็นอารยธรรมโลก นับเป็นความฉลาดของมนุษย์ ที่พยายามวางระบบของความคิด เพื่อให้คนทั้งโลกเกิดความตระหนักรู้ และคิดคำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ด้วยกัน นับแต่ขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ขาดิกำเนิด รวมทั้งระบบสิทธิต่างๆ ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ความเป็นธรรม ความยุติธรรมในสังคม ซึ่งเป็นความชอบธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิโดยกำเนิด สิทธิตั้งแต่เกิด ให้มีความสำคัญกับคำว่า “ชีวิต” ว่าโดยพื้นฐานแล้ว มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลาย ล้วนต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิตด้วยกันทั้งนั้น นับแต่ปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ว่าด้วยอาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การดำรงเผ่าพันธุ์ การมีชีวิตรอดในโลก

ความหมายและแนวคิดเรื่อง “สิทธิมนุษยชน”

สำหรับความหมายตามหลักของ “สิทธิมนุษยชน” ที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Rights 1948) อันเป็นเอกสารที่รับรองเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคนั้น แต่อย่างไรก็ตาม ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจนว่า หมายความว่าอย่างไร แต่เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาของปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว อาจพออนุมานได้ว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิในชีวิต การดำรงชีวิต สิทธิในร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ความเท่าเทียม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีสาระสำคัญ เพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้คำจำกัดความว่า “สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค

ของบุคคลที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม

นายปรีดี พนมยงค์ และศาสตราจารย์เสนห์ จามริก และศาสตราจารย์กุลพล พลวัน กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด โอนแก่กันไม่ได้ มีความเป็นสากล ใช้ได้เสมอ ยกเลิกเพิกถอนไม่ได้ และไม่อาจพรากไปจากมนุษย์ได้ นอกจากนี้แล้ว ในบางกรณียังเป็นเรื่องของความต้องการพื้นฐานอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์

ศาสตราจารย์วิฑิต มันทาภรณ์ เสนอว่า สิทธิมนุษยชน เป็นข้ออ้างเรื่องประโยชน์ที่ต้องได้อย่างน้อย ซึ่งเป็นการอ้างต่อรัฐ

ดร.บรรเจิด สิงคะนติ เสนอว่า สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิที่ติดตัวมาแต่กำเนิดแล้ว รัฐรับรอง และถ้ารัฐจะจำกัดสิทธิประเภทนี้ต้องอธิบายให้เหตุผลได้อย่างชัดเจน หากเป็นสิทธิที่รัฐมอบให้รัฐสามารถจำกัดได้เสมอ (บรรเจิด สิงคะนติ, 2527)

อาจารย์พนนิ สุริยะ เสนอว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง ประโยชน์อันชอบธรรม ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการดำรงอยู่และพัฒนาชีวิต ทั้งนี้ โดยปราศจากอันตรายซึ่งเกิดจากผู้อื่น และเพื่อเลือกแนวทางการเจริญเติบโตของร่างกายและจิตใจ ผู้อื่นหรือสังคมจะต้องไม่ขัดขวาง หรือจำกัดการใช้ประโยชน์ดังกล่าว นอกจากนี้แล้ว รัฐยังมีหน้าที่คุ้มครอง ดูแลปกป้องมิให้บุคคลภายนอกขัดขวาง ตลอดจนอำนวยความสะดวกในสิ่งต่างๆ ที่บุคคลพึงมีพึงได้ แต่ไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเยียวยากรณีที่ใช้สิทธิถูกละเมิด

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องของการที่มนุษย์เรามาตกลงยอมรับกัน ให้บุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์แต่ละคน ได้รับความเคารพนับถือ เอาใจใส่ ดูแล คุ้มครองรักษา และได้รับประโยชน์จากการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) ซึ่งอาจจะพูดว่า “อย่างดีที่สุด” มนุษย์ที่มาตกลงกันในที่นี้ หมายถึง ชุมชนระดับโลกคือ องค์การสหประชาชาติ ได้แก่ชาติต่างๆ ทั้งหลายในโลกนี้ ที่ได้ตกลงกันและได้วางเป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้น ซึ่งยอมให้บุคคลยกขึ้นเป็นข้ออ้าง เพื่อเป็นหลักประกันหรือเป็นมาตรฐาน ที่เขาจะมีชีวิตอยู่อย่างดี สามารถเข้าถึงความดีงามและประโยชน์สุข ที่ควรจะได้รับ เมื่อมองอย่างนี้ก็จะเห็นได้ว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นเรื่องที่เจริญงอกงาม มีอารยธรรม รู้จักคำนึงถึงชีวิตของกันและกัน เอาใจใส่ในความสุขความทุกข์ของกันและกัน และแสดงถึงการรู้จัก

จัดวางกฎเกณฑ์กติกา เพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยดี เป็นเครื่องหมายของความเจริญก้าวหน้าในอารยธรรม

กล่าวโดยสรุป สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาเพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลในสังคม โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางกาย และสุขภาพ รวมทั้งความเชื่อทางสังคม สิทธิที่มีมาแต่กำเนิดนี้ ไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ เช่น สิทธิในร่างกาย สิทธิในชีวิต เป็นต้น

แนวคิดเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” บนพื้นฐานของชาวพุทธ

เมื่อเรานำกรอบแนวคิดเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) มาศึกษาในสังคมไทย จึงไม่อาจมองข้ามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อนำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาศึกษาวิเคราะห์ จะพบว่า คำสอนของพระองค์ที่ตรัสสอนผ่านการสนทนาธรรมในโอกาสต่างๆ นับแต่สมัยพุทธกาลนั้น มีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธเจ้าเป็น “นักสิทธิมนุษยชน” ที่สำคัญคนหนึ่งในโลก ดังในพระสูตรต้นตอปฏิภาณได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน ทั้งในมุมมองที่สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิมนุษยชนในปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนด้วย

ในกฎทนต์สูตร เรื่องกฎทนต์พราหมณ์ เป็นเรื่องราวเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้า เสด็จไปจาริกพร้อมภิกษุสงฆ์ประมาณ 500 รูป ที่พราหมณคาม (หมู่บ้านพราหมณ์) ชื่อหมู่บ้านขามัตตะ ในแคว้นมคธ โดยประทับที่สวนอัมพลัญญิกา อันเป็นช่วงที่พราหมณ์กฎทนต์กำลังจัดเตรียมพิธีบูชาด้วยโคผู้ ลูกโคผู้ ลูกโคเมีย แพะ และแกะอย่างละ 700 ตัว เมื่อพราหมณ์กฎทนต์ทราบจึงเดินทางไปเฝ้าและทูลขอคำปรึกษาว่า ควรจะทำบูชาหาญอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์และสุขตลอดกาล ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนโดย สรุปใจความว่า

“ดูก่อนพราหมณ์ แม้ในโยธของอนุนตกษัตริย์เป็นต้น แม้เหล่านั้นไม่ต้องฆ่าโค แพะ แกะ ไก่ สุกร และ สัตว์นานาชนิด ไม่ต้องตัดไม้มาทำเป็นหลักยัน ไม่ต้องเกี่ยวหญ้าคามมาเพื่อเปียดเบียนสัตว์อื่น คนเหล่าใดที่เป็นทาส เป็นคนใช้ เป็นกรรมกร ของพวกอนุนตกษัตริย์เป็นต้นเหล่านั้น แม้คนเหล่านั้นก็ได้ถูกอาชญาคุกคาม มิได้ ถูกภัยคุกคาม มิได้มีหนานองด้วยน้ำตา ร้องให้ทำการงาน ที่จริง คนที่ปรารถนาจะกระทำการงานใด ก็กระทำการงานนั้น ไม่ปรารถนาจะกระทำการงานใด ก็ไม่ต้องกระทำการงานนั้น ยัญนั้นได้สำเร็จแล้ว ด้วยลำพัง

เนยใส น้ำมัน เนยข้น นมส้ม น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ถึงสุคติโลกสวรรค์ ดูก่อนพราหมณ์ สมัยนั้นเราได้เป็นพราหมณ์บุโรหิต ผู้อำนวยการบูชาญฺของพระเจ้ามหาวชิตราชนั้น” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

กฎทนต์สูตร คือ คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนแก่พราหมณ์กฎทนต์ โดยยกตัวอย่างพระชาติของพระองค์เมื่อครั้งเป็นพราหมณ์บุโรหิตของพระเจ้ามหาวชิตราช ที่สวดแทรกแนวคิดสิทธิมนุษยชน ในการคำนึงถึงสิทธิในร่างกายและชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย ด้วยหลักความเป็นเหตุเป็นผล ให้กระทำในสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าการบูชาญฺ เพียงเพื่อสวดอ้อนวอน หรือขอความคุ้มครองจากเทพเจ้าตามความเชื่อพราหมณ์อันเลื่อนลอยไร้จุดหมาย สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนนี้กลับได้บุญกุศลยิ่งกว่านั้น คือ สอนให้ใช้วิธีสังคมสงเคราะห์ หรือการให้ทานแก่ผู้ยากไร้ การให้ทานด้วยการปล่อยชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย ที่จะต้องจบชีวิตลงด้วยความทุกข์ทรมานจากการบูชาญฺ คำสอนต่างๆ เหล่านี้จึงมี ความสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิมนุษยชนตามปณิญาสากลฯ ด้วยการสอนให้มนุษย์นั้น ไม่พึงกระทำในสิ่งที่ป่าเถื่อน อันละเมิดมโนธรรม หรือจะนำมาซึ่งความหวาดกลัว และไม่ให้มีการถูกกระทำ ถูกทรมาน หรือถูกลงโทษ ที่โหดร้าย ฝิดมนุษย์ธรรมหรือต่ำช้า คำสอนดังกล่าว จึงเป็นรากฐานในการ เปลี่ยนแปลงวิธีคิดและวิธีปฏิบัติที่มองการเข่นฆ่า การสังเวยด้วยชีวิตว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ให้เป็นเรื่องที่ไม่ปกติ และเป็นเรื่องที่พึงละเว้น อันจะนำมาซึ่งการเคารพสิทธิในร่างกายและชีวิตของสัตว์โลก

ในมหาปริณิพพานสูตร เรื่องพระเจ้าอชาตศัตรูประสงค์ปราบแคว้นวัชชี เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่บนภูเขาคิชฌกูฏใกล้กรุงราชคฤห์ พระเจ้าอชาตศัตรูมีความประสงค์จะไปตีแคว้นวัชชี เพราะเห็นว่า แคว้นวัชชีมีอำนาจที่แข็งแกร่งมาก จึงรับสั่งให้วัสสการพราหมณ์ ซึ่งเป็นมหาอำมาตย์ของแคว้นมคธ ไปกราบทูลพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่วัสสการพราหมณ์ว่า แคว้นวัชชีได้ยึดหลักอปริหานิยธรรมของเจ้าวัชชี 7 ข้อ เช่น ประชุมด้วยความพร้อมเพรียงกันอย่างสม่ำเสมอ, การประชุมดังกล่าว เป็นไปด้วยความพร้อมเพรียง, มีการยึดมั่นในวัชชีธรรมโบราณ ไม่ตั้งข้อบัญญัติใหม่ ไม่เปลี่ยนแปลง ข้อบัญญัติเดิม, ให้เกียรติเคารพนับถือเชื่อฟังเจ้าวัชชีผู้ใหญ่ผู้เฒ่า, ไม่ฉุด ข่มเหงรังแก กักขังหน่วงเหนี่ยวสตรี และเด็กหญิงของสกุลทั้งหลาย, สักการะ เคารพ บูชาเจดีย์ ของวัชชีทั้งหลาย ทั้งภายในภายนอกพระนครหมั่นบวงสรวงบูชาตามธรรมเนียมเดิม, ถวายอารักขาค้ำครองป้องกันแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย และตั้งความปรารถนาให้สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ที่ยังไม่ได้มาก็ขอให้มา ส่วนที่มา

แล้วก็ให้อยู่อย่างสุขสบายในแคว้น โดยพระพุทธเจ้าได้กล่าวสรุป เป็นการชี้ทางให้แก่พระเจ้า
อชาตศัตรูว่า เจ้าวัชชีทั้งหลายเมื่อได้ยึดหลักดังกล่าวแล้ว ก็ย่อมมีแต่ความเจริญ ไม่มีทางที่จะ
เสื่อมได้เลย ดังนั้น แม้พระพุทธเจ้าไม่ได้ตอบคำถามโดยตรง วัสสการพราหมณ์ซึ่งเป็นคนฉลาด
จึงจับประเด็นนำไปเล่าถวายพระเจ้าอชาตศัตรู เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูทรงสดับแล้วก็ตรัสกับ
วัสสการพราหมณ์ว่า ยังไม่ใช่เวลาที่จะตีแคว้นวัชชี ทั้งนี้ เพราะชาววัชชียังสามัคคีกันดีอยู่
(พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ครั้งนั้น วัสสการพราหมณ์จึงคิดได้ว่า ควรใช้สันติวิธีโดยการเจรจาเพื่อการ
ปรองดอง หรือไม่ก็ทำให้เจ้าวัชชีแตกแยกกันมากกว่าจะใช้กำลังในการประหัตประหารกัน
จึงสอดคล้องกับปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะเรื่องการสงคราม หรือการเข่น
ฆ่ากัน ไม่ใช่ทางเลือกหรือทางออกในการแก้ปัญหาของสังคม

จากความหมายของสิทธิมนุษยชนดังกล่าวข้างต้น หากวิเคราะห์ในลักษณะของ
เรื่องสิทธิมนุษยชนในปณิญาสาทุกๆ เพียงด้านเดียวแล้วอาจไม่เพียงพอ เพราะสิทธิมนุษยชน
เป็นเพียงด้านหนึ่ง หรือระดับหนึ่งแห่งความเจริญของสังคมมนุษย์ แต่ยังไม่เพียงพอ
หมายความว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในการที่จะช่วยเหลือมนุษย์ให้มีชีวิตที่ดีงาม
ถูกต้องชอบธรรม มีความสุข แต่มนุษย์ก็ต้องมีคุณค่าทางจิตใจด้วย เช่น มีความเมตตา
กรุณา ต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์โลก นั้นหมายความว่ามนุษย์ต้องมี “มนุษยธรรม” ด้วย

ดังในปรัชญาขงจื้อ ที่ปรากฏในคัมภีร์ลุนยี่ ได้อธิบายความหมายของคำว่า
“เหริน” ตรงๆ ว่า “เหริน” คือความรัก และความปรารถนาดีอย่างจริงใจ รวมถึงเจตนารมณ์ที่
ดีงามในอันที่จะกระทำสิ่งที่ประกอบด้วยประโยชน์เกื้อกูล ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อความ
เป็นอยู่ที่ดีสำหรับบุคคลผู้เป็นที่รัก ความถูกต้องเที่ยงธรรม ความรู้ความเข้าใจ และความ
เชื่อถือ หรือความไว้วางใจ ถือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นผู้มีเหริน (ศ.อาร์ซี เจ
บาทัม, ม.ป.ป.) และเมื่อถ่ายทอดเป็นภาษาไทย “เหริน” คำนี้ถูกแปลแตกต่างกันไป เช่น
คุณธรรม, มนุษยธรรม, เมตตาธรรม, ความการุณย์ เป็นต้น

ในแง่ความหมาย ขงจื้อเมื่อพูดถึงเหริน ท่านได้ให้ความหมายสั้นๆ ชัดเจนว่า
“รักเพื่อนมนุษย์” ความรักที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ ทำให้เกิดการปฏิบัติต่อกันด้วยความดีงามเป็น
พื้นฐาน จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็จะคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา ขงจื้อจึงสอนให้รู้จักคำนึงถึง
ความรู้สึกของบุคคลอื่น ท่านองว่า “เอาใจเขา ใส่ใจเรา” ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ ก็มีความ

สอดคล้องกับคำสอนเรื่องเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่สอนให้มีเมตตาต่อกัน รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสัตว์อื่น โดยการนึกเปรียบเทียบว่า ตนเองรักสุขเกลียดทุกข์อย่างไร คนอื่นสัตว์อื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉนั้น ดังนั้น จึงไม่ควรเบียดเบียนซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นทางกายทางวาจา หรือทางใจ

ความเท่าเทียมกันระหว่าง “สิทธิทางศีลธรรม” กับ “สิทธิมนุษยชน”

คนส่วนใหญ่เชื่อกันว่า การเป็นมนุษย์ ทำให้ได้รับบางสิ่ง ซึ่งเป็นของติดตัวมาด้วย เราเรียกสิ่งนี้ที่ติดตัวมานี้ว่า “สิทธิ” และด้วยเหตุที่เป็นของที่มีอยู่กับพวกมนุษย์เท่านั้น เราจึงเรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” ไม่ว่าใครที่มีอยู่ในความเป็นมนุษย์ ก็จะมีสิทธินี้ ถ้าใครคนหนึ่งมีสิทธิได้เพียงใดคนอื่น ๆ ก็จะต้องมีสิทธินั้นเพียงนั้น

สิทธิมนุษยชน จึงเป็นสิทธิที่ทุกคนในความเป็นมนุษย์มีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน คำว่า “เท่าเทียมกัน” หมายถึง ทุกคนในมนุษย มีสิทธิที่เท่าเทียมกัน และทุกคนมีสิทธิเหล่านั้นเท่ากันทั้งหมด ไม่ใช่บางคนมีสิทธิบางประเภทมากกว่าคนอื่น ดังนั้น สิทธิมนุษย จึงเป็นสิทธิทางศีลธรรมที่เป็นสากล (ธีระพล อรุณะกสิกร, 2543) นอกจากนั้น บางรัฐอาจให้สิทธิเสรีภาพต่างกัน ดังคำกล่าวที่ว่า การให้การรับประกันว่าจะมีการปกป้อง และคุ้มครองสิทธิอย่างจริงจังจะขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศหรือรัฐด้วย เหตุว่าชนบางพวกที่ถือตนเองว่า ชาวอารยันเท่านั้นที่เป็นผู้มีสิทธิโดยสมบูรณ์ หมายความว่า มีความเชื่อว่า มนุษย์บางกลุ่มเท่านั้นที่มีสิทธิ ไม่ใช่ทุกคน ชาวผิวเป็นมนุษย์ แต่อยู่ในกลุ่มไม่มีสิทธิ ดังนี้ เป็นต้น ดังนั้น สิทธิในความเท่าเทียมกันระดับแรกทุกคนในมนุษยมีสิทธินี้ ระดับที่สองคือ ทุกคนนี้มีสิทธิเหล่านี้เท่า ๆ กัน ไม่ใช่บางคนมีสิทธิประเภทนี้ มากกว่าคนอื่น ๆ

ดังนั้น จึงถือได้ว่าเป็นสิทธิที่ทุกคนนั้น ต้องมีความเสมอภาคกัน หรือสิทธิในการเท่าเทียมกัน ในการคุ้มครองตามกฎหมายจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิทางศีลธรรมกับสิทธิมนุษยชน ส่วนมากจะเกี่ยวกับสิทธิในการตั้งครอบครัว สิทธิทางศีลธรรมพื้นฐาน และการตัดสินใจทางจริยธรรม เป็นต้น

1. ความเท่าเทียมกันทางศีลธรรม

จากหลักฐานการตัดสินใจสิทธิมนุษยชน มีการยืนยันว่าเป็นสิทธิทางศีลธรรม ในลักษณะที่ว่า สิทธิทางศีลธรรมนี้เป็นพื้นฐาน ส่วนสิทธิทางกฎหมายนั้น จำเป็นที่จะต้องให้การรับรองหรือบัญญัติเป็นสิทธิ ที่สามารถบังคับใช้ได้โดยทั่วไป หรือเป็นสิทธิที่สามารถใช้

ตรวจสอบถึงความสมเหตุสมผล หรือความถูกต้องของสิทธิทางกฎหมาย ที่มีการบัญญัติแล้ว มนุษย์มีสิทธิทางศีลธรรม ดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ คือ ความมีศักดิ์และสิทธิที่จะมีชีวิต
2. สิทธิที่จะมีเสรีภาพ คือ สิทธิในขอบเขตของกฎหมายทางศีลธรรมอันดีงาม
3. สิทธิในการศึกษา คือ สิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างสูงสุดของสังคม
4. สิทธิที่จะทำงาน คือ สิทธิที่จะได้รับการทำงานหาทรัพย์มาเลี้ยงตนเองและผู้อื่น
5. สิทธิในทรัพย์สิน คือ สิทธิในการแสวงหาทรัพย์และการใช้จ่ายทรัพย์อย่างมีอิสระ
6. สิทธิในสัญญาประชาคม คือ สิทธิในสังคมและสิทธิตามกฎหมายเดียวกัน (ชัยวัฒน์

อัทพัฒน์, 2520)

เป็นความจริงที่ว่าหลักจริยธรรม หรือกฎศีลธรรมโดยทั่วไปย่อมกำหนดว่า บุคคลควรปฏิบัติ หรือกระทำต่อผู้อื่นอย่างไร แม้ว่าเนื้อหาของหลักศีลธรรมโดยทั่วไป จะแตกต่างกันออกไป แต่หลักการร่วมกันทุกๆ หลักจริยธรรม ย่อมเห็นพ้องต้องกันว่า บุคคลควรที่จะกระทำเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย อันกฎจริยธรรมสูงสุดของแต่ละหลักจริยธรรมได้กำหนดไว้ การกระทำจึงเป็นมโนทัศน์ร่วม ที่ทุกจริยธรรมต้องการให้บุคคลยึดถือ ย่อมที่จะต้องมีการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเป็นผู้กระทำ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่แต่ละหลักจริยธรรมทั้งหลายกำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้ ผู้กระทำที่มีจุดมุ่งหมายจึงจำเป็นที่จะต้องมีความตั้งใจ ที่สามารถที่จะทำให้ตนเองกระทำ เพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตนต้องการให้ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อมโนทัศน์เรื่องการกระทำเป็นมโนทัศน์ร่วมของทุกหลักจริยธรรม จึงแสดงให้เห็นว่า เราสามารถอ้างการมีสิทธิมนุษยชนได้ จากมโนทัศน์เรื่องการกระทำและกระทำนั้นต้องการอิสระ

2. ความเท่าเทียมกันด้านจริยธรรม

1. การนิยามสิทธิมนุษยชน ก็เป็นสิทธิทางศีลธรรมอยู่แล้ว หรืออาจพิจารณาดูในกฎหมายแต่ละประเทศก็จะพบว่า ไม่ใช่ทุกประเทศที่รับรองสิทธินี้ มีบางประเทศเท่านั้นที่รับรอง แต่คนก็อ้างสิทธินี้ เพื่อเรียกร้องให้ทุกประเทศรับรอง สังคมโลกจะได้อยู่กันอย่างสันติสุข โดยอาศัยหลักการประนีประนอมนี้เป็นเครื่องช่วย

2. สิทธิมนุษยชนนี้อ้างความชอบธรรมหรือการใช้การตัดสิน ของสิทธิมนุษยชน โดยอ้างอิงจากหลักศีลธรรม

3. หลักการทางศีลธรรม พูดยังว่าเราควรพูดและควรทำอะไรเช่นกัน เพราะเป็นสิทธิทางศีลธรรมเป็นการตัดสิน

สิทธิมนุษยชน คือ การเรียกร้องให้มนุษย์ปฏิบัติต่อกัน ตามหลักการที่ตกลงกันในสังคม ถ้ารัฐให้ประกันก็จะกลายเป็นสิทธิทางกฎหมายไปด้วย ซึ่งที่จริงก็สนับสนุนให้รัฐประกัน กล่าวคือ “ทำให้สิทธิทางศีลธรรมนั้น เป็นสิทธิทางกฎหมายเสียด้วย จะได้มีหลักประกันและผู้ดูแลให้มีการปฏิบัติตามโดยแท้จริง รวมทั้งลงโทษต่อผู้ไม่ปฏิบัติตามเพื่อให้กลับตัว และถ้าหากเรายึดถือตามหลักสิทธิมนุษยชนของรัฐว่า เป็นแนวทางที่ถูกต้องแล้ว เราจะไม่ต้องพบข้อบกพร่องอันใด” (บุญธรรม พูนทรัพย์, 2533)

สรุปว่า สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด สิทธิในด้านความเสมอภาคกันความเท่าเทียมกัน สิทธิในชีวิตร่างกายทรัพย์สิน สิทธิในความคิด อย่างมีอิสระเสรีภาพ มาเป็นพื้นฐานของกฎหมายและโดยได้รับความยุติธรรม เสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันไม่แบ่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สีผิว และภาษา

ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยธรรม

1. ความหมายโดยทั่วไป

คำว่ามนุษยธรรม จริยธรรม และคุณธรรมมีความหมายต่างกันดังนี้

“มนุษยธรรม” หมายความว่า ธรรมของคน ธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อกัน มีเมตตากรุณา เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539)

คำว่า “จริยธรรม” ประกอบด้วยคำว่า “จริย” ซึ่งแปลว่า พึงประพฤติ พึงปฏิบัติ พึงดำเนิน กับคำว่า “ธรรม” ซึ่งมีความหมายหลายอย่าง ความหมายอย่างหนึ่ง ก็คือ “หลักการ” ดังนั้นคำว่า “จริยธรรม” จึงอาจหมายถึง “หลักที่พึงประพฤติปฏิบัติ” หรือ “หลักดำเนินชีวิตของมนุษย์” ได้ ดังนั้น ในความหมายเบื้องต้น “จริยธรรม” หมายถึง “ศีลธรรม” หรือ “กฎศีลธรรม” ซึ่งเป็นธรรมะขั้นต้นของการดำเนินชีวิต แต่ความหมายของ “จริยธรรม” มีความหมายยิ่งกว่าศีลธรรม หากยังหมายถึงหลักการดำเนินชีวิตที่จะต้องพัฒนาไปตามลำดับจนถึงขั้นพ้นทุกข์ หมดกิเลสทั้งปวง

“คุณธรรม” หมายความว่า คุณงามความดี ที่วิญญูชนพึงสำนึกในจิตใจของตน ในเรื่องความจริง ความดี ความงาม และใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวถึงความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรมไว้ว่า

... คุณธรรมและค่านิยมของบุคคลนั้น คือการยอมรับว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สิ่งใดไม่สำคัญนั่นเอง ซึ่งจะต้องมีการปลูกฝังกันตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ บุคคลอาจ เห็นผิดเป็นชอบ หรือที่เรียกว่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว หรือตรงข้ามก็ได้ ย่อมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ในอดีต และปัจจุบันของเขา นอกจากนั้น การที่บุคคล จะมองเห็นว่าสิ่งใดสำคัญมากหรือน้อย ก็อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตาม สถานการณ์ และยุคสมัยด้วย เช่นการอนุรักษ์ธรรมชาตินั้น เป็นคุณธรรมและ ค่านิยมของคนในยุคปัจจุบัน และอนาคต แต่ไม่ชัดเจนในอดีต แต่เดิมนั้นมัก มีผู้เข้าใจว่า ถ้าบุคคลมีคุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมแล้วจะเป็นผู้มีพฤติกรรมทางจริยธรรม อย่างเหมาะสมด้วย แต่จากการศึกษาวิจัยทางจิตวิทยา พบว่า การที่บุคคลรู้ว่าอะไรดี อะไรเหมาะสม และสำคัญนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้เขามี พฤติกรรมตามนั้นได้ คนที่ทำผิดกฎหมาย เช่น การที่คนไปลักขโมย หรือทำร้าย ผู้อื่นนั้น เขามีได้ทำไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่เขาทำผิดทั้งๆ ที่รู้ว่า เป็นความผิด จะเห็นได้จากการที่เขาต้องปกปิด และหลบซ่อน เพราะกลัวจะถูก จับไปลงโทษ ฉะนั้น การปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมให้แก่เยาวชน จึงไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการทำความดี ละเว้นชั่วได้อย่างจริงจัง ...

จะเห็นว่า จริยธรรมเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ดี ถูกต้อง โดยมีคุณธรรมที่ได้ สะสมอยู่ในใจเป็นรากฐาน แต่การที่มีคุณธรรมในใจ มีค่านิยมดีๆ ไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคล เกิดการทำความดี ละเว้นความชั่วได้อย่างจริงจัง

มนุษย์ ในความหมายว่า ผู้รู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักดีชั่ว รู้จักประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ และอีกนิยามหนึ่ง คือ เป็นผู้ที่มีใจสูง (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2536) ตาม ความหมายเหล่านี้ มีนัยแสดงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ตามลำดับ และมีความเกี่ยวข้องกับ คำว่า “ธรรม”

ธรรม หมายถึง สภาพที่ทรงไว้ คุณธรรม ความดี ความถูกต้อง ความประพฤติชอบ และความยุติธรรม (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2546)

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า มนุษยธรรม หมายถึง ความเป็นมนุษย์อย่างถูกต้องและ กล่าวว่า การศึกษาที่สมบูรณ์ต้องทำให้ความเป็นมนุษย์ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ อันประกอบด้วย

1. ความฉลาด หรือสติปัญญาในขั้นพื้นฐานพอตัว คือพอแก่ความต้องการ คือ การเรียนหนังสือ

2. มีความรู้เรื่องวิชาชีพและอาชีพพอตัว คือการเรียนอาชีพ

3. มีมนุษยธรรม คือ มีความเป็นมนุษย์อย่างถูกต้อง คือการเรียนความเป็นมนุษย์ ซึ่งกระทำได้ด้วยการสอนการอบรมจริยธรรม (พุทธทาส ภิกขุ, 2537)

โดยเหตุที่เมตตาธรรมเป็นหลักธรรมสำหรับคำจูนโลก จึงได้รับสมญาต่างๆ อาทิ สมญาว่า "มนุษยธรรม" คือ ธรรมของมนุษย์ กล่าวคือ เมื่อมนุษย์มีเมตตาธรรมแล้วโลกหรือสังคมก็จะมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น ดังนั้นมนุษยธรรมจึง หมายถึง ธรรมของมนุษย์ มักหมายถึง ความเมตตากรุณาผู้อื่น

มนุษยธรรม คือ คุณธรรมของมนุษย์ ซึ่งมีมากที่เป็นเบื้องต้น ได้แก่ การเอ็นดู ความเมตตา ความปรารถนาหวังดีต่อกันและกัน แล้วก็มีกตัญญูต่อกัน อันเป็นพื้นฐานของ ความเป็นมนุษย์ ดังนั้น คนเราถ้าหากไม่มีเมตตาหวังดีต่อกันแล้ว มันก็ไม่ผิดแผกจากสัตว์ เดรัจฉานเลย เอาแต่ได้เอาแต่ดี เอาแต่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดถึงความทุกข์ ความเดือดร้อน ของคนอื่น ก็เหมือนสัตว์ทั่วไป สัตว์มันไม่มีเมตตาปรานีแก่กัน เช่นอย่างวัวควาย เมื่อเกิดมาก็ มีแม่ของมันเลี้ยง พ่อของมันไม่ทราบไปไหนต่อไหนแล้ว แม่เลี้ยงลูกโดยสัญชาตญาณของมัน รักและเอ็นดูซึ่งกันและกัน แต่เวลาเติบโตแล้วก็ลืมหมด ไม่ทราบว่าใครเป็นพ่อเป็นแม่ ใครเป็นลูกเป็นเต้า ไม่มีการสงเคราะห์กันและกัน ไม่มีความเมตตากรุณาต่อกัน นี่แหละที่ เรียกว่ามันไม่มี “มนุษยธรรม”

ส่วนคนเราไม่เป็นอย่างนั้น เรายังมีเมตตาปรานีโอบอ้อมอารีซึ่งกันและกัน หวังหา ความสุข ความเจริญต่อกันรู้จักบุญคุณของกัน เหตุนี้มนุษย์จึงมีพื้นฐานของความเป็น มนุษยธรรม หลักการสำคัญของการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรม คือ การบรรลุถึงสิ่งที่จำเป็น อย่างยิ่งในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี การมีชีวิตที่มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี มีอิสระรอดพ้น จากการถูกทารุณและการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

2. ความหมายของ “สิทธิมนุษยธรรม” เชิงพุทธ

ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อกล่าวถึงคุณธรรมที่มีลักษณะเดียวกับหลัก มนุษยธรรมข้างต้น เราก็นึกถึงคำว่า “เมตตา” ซึ่งแปลกันโดยทั่วไปว่า ความรัก ความปรารถนา

ดีต่อกัน เมตตาเป็นคุณธรรมที่อยู่ภายในจิต ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ พฤติกรรมที่แสดงออกอันได้ชื่อว่า “ผู้มีเมตตา” อาจกล่าวได้ว่า “เป็นผู้มีมนุษยธรรม”

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ได้ให้ความหมายของคำว่าเมตตาว่า ความรัก, ความปรารถนาให้เขามีความสุข, แม้ไตรจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขถ้วนหน้า (เป็นข้อ 1 ในพรหมวิหาร 4, ข้อ 2 ในอารักขกัมมัฏฐาน 4) บางแห่งท่านก็ใช้คู่กับกรุณา เขียนติดกันว่า เมตตากรุณา หมายถึง ความรักความปรารถนาดี และความสงสาร ความอยากช่วยเหลือปลดปล่อยทุกข์ (เป็นข้อแรกในเบญจธรรม) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) สอดคล้องกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานที่นิยามไว้ว่า “ความรักและเอ็นดู, ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้สุข, เป็นข้อ 1 ในพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้แสดงความสัมพันธ์ในเชิงที่เป็นไฉนกันระหว่างคำสองว่า “เมตตา แปลว่า น้ำใจเป็นมิตร เป็นคำเดียวกับคำว่า มิตร มาจากรากศัพท์เดียวกัน มิตร แปลง อิ เป็น เอ ก็เป็น เมตตะ แล้วก็ทำตามไวยากรณ์ กลายเป็นเมตตา แปลว่า น้ำใจของมิตร คือ คุณสมบัติของมิตรได้แก่ความปรารถนาดี มีความรัก” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541)

คำอธิบายดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นว่า “เมตตา” เป็นความรักที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเป็นที่ตั้ง เป็นความรักที่มุ่งความสุขแก่ผู้อื่นเป็นสำคัญ เหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า “บรรดาภักตริยเป็นต้น หรือสมณพราหมณ์ผู้ใดผู้หนึ่ง มีจิตเมตตาอย่างแนบแน่น ย่อมอนุเคราะห์สัตว์โลกทั่วไป” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และพร้อมกับการมุ่งให้เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ไม่มีความเคียดแค้น พยาบาทต่อกัน นำมาซึ่งความพอใจทั้งสองฝ่ายอรรถกถาบางแห่งท่านจึงใช้คำ 3 คำ เพื่อบ่งบอกถึงผลของการมีเมตตา ได้แก่ ความไม่มีเวร ความปลอดภัย และความสุข (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2531)

กล่าวโดยสรุป ความรักแบบเมตตามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นความรักที่บริสุทธิ์ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายในฐานะเป็นเพื่อนร่วมโลก หรือเพื่อนร่วมทุกข์ ร่วมสังสารวัฏ เป็นความรักอย่างเป็นกลางๆ อย่างเผื่อแผ่ ทำให้ใจเปิดกว้างออกไป และผ่อนคลายเบิกบาน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541)

2. เป็นความรักที่มุ่งสร้างประโยชน์เพื่อบุคคลอื่นเป็นที่ตั้ง ไม่ใช่มุ่งเพื่อให้บุคคลอื่นมาสนองความต้องการของตน เป็นภาวะที่จิตยินดีในการดำรงอยู่ดีของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ตามสภาพของมัน เป็นสภาวะจิตที่เป็นกุศล ดังาม โปร่งสบาย ซึ่งภาวะจิตแบบนี้จะเกื้อกูลความสุขทั้งแก่ตัวเองและผู้อื่น

อย่างไรก็ตามเราสามารถสรุปอานิสงส์ หรือผลจากการปฏิบัติตามหลักเมตตาได้ 11 ประการดังต่อไปนี้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1. กลับเป็นสุข
2. ตื่นเป็นสุข
3. ไม่ฝันร้าย
4. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
5. เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย
6. เทวดาทั้งหลายย่อมรักษา
7. ไฟ ยาพิษ หรือศัสตราภยันตรายบุคคลนั้นไม่ได้
8. จิตตั้งมั่นได้เร็ว
9. สีสหน้าสดใส
10. ไม่หลงลืมสติตาย
11. เมื่อยังไม่บรรลุนิพพานยิ่งขึ้นไป ย่อมเข้าถึงพรหมโลก

กล่าวโดยสรุป กฎเกณฑ์กติกาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ที่เรียกว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ของสหประชาชาตินั้น เกิดมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่นาน คือเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 หลังจากเกิดมีปฏิญญาสากลฯ นี้แล้ว สังคมโลกก็ได้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อมาเป็นลำดับ แล้วจนกระทั่ง ปรากฏว่าได้เกิดปัญหาใหม่ๆ เช่น ปัญหาธรรมชาติแวดล้อมที่เสื่อมโทรม มีมลภาวะ และเป็นภัยอันตรายที่ย้อนกลับมาสู่มนุษย์

การมีสิทธิมนุษยชนก็เพื่อการมีชีวิตที่ดีงาม และความอยู่กันอย่างมีสันติสุขในโลก หรือของมนุษย์ แต่ทว่าในการที่จะเป็นหลักประกันให้มนุษย์มีชีวิตที่ดีงาม และอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นมีสันติสุขนั้น แม้จะยอมรับว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งที่ดี เป็นหลักประกันพื้นฐานที่จะช่วยให้สังคมและชีวิตมนุษย์ ก้าวสู่ความดีงามสันติสุขอย่างแท้จริงนั้น เราต้องนำ

หลักเมตตาธรรมมาช่วยเป็นแรงสนับสนุนในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญ หรือเป็นส่วนประกอบสำคัญในการช่วยทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างประสานกลมกลืน

อนึ่ง เมตตา ในบางครั้งท่านก็เรียกว่า มนุษยธรรม ซึ่งเป็นหลักประกันชีวิต ด้านคุณค่าทางจิตใจ มีเมตตา กรุณา ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เราต้องอาศัยการประสานหลักสิทธิมนุษยชนสู่จริยธรรมเชิงสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า สิทธิมนุษยธรรม เพราะนอกจากการฝึกฝนทางพฤติกรรมทั้งทางกาย และวาจาแล้ว มนุษย์ยังต้องฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรมทางจิตใจไปพร้อมกันด้วย หมายความว่า กฎเกณฑ์กติกาเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะสมาน หรือประสานให้มนุษย์อยู่ในสังคมด้วยดีมีสันติสุขได้

3. ข้อเปรียบเทียบระหว่างสิทธิมนุษยธรรมกับหลักสิทธิมนุษยชน

ตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา สิทธิมนุษยธรรม หมายถึง สิทธิทางด้านความเชื่อและความคิด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลักสิทธิมนุษยชน คือ สิทธิด้านร่างกายและวาจา หมายความว่า หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเปิดเผยให้ปัจเจกชนได้เห็นว่า “สิทธิทางความคิด ความเชื่อ เป็นเจตจำนงของมนุษย์ที่แท้ มีอยู่ในตัวแล้ว และเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่มนุษย์สามารถกระทำได้ ตามภาวะของส่วนบุคคล เพราะมนุษย์มีธรรมชาติที่ต้องคิดและเชื่อ ก่อนที่จะมีการกระทำการออกไป และเปล่งวาจาออกไป กล่าวคือ บุคคลมีความคิดแล้วจึงมีความเชื่อ หรือคิดแล้วจึงมีการกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจด้วยความเชื่อ ดังนั้นความคิดกับความเชื่อจึงนับได้ว่า เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะเมื่อกล่าวถึงความเชื่อ มักจะนึกถึงทัศนคติทางปรัชญาเรื่อง สิทธิมนุษยธรรม

สรุป

พระพุทธศาสนาเถรวาทเมื่อมีการส่งเสริมสิทธิของบุคคลแล้ว ย้ำให้บุคคลมีการใช้สิทธิมากขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งหลักคำสอนต่างๆ ของพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจด้วยเมตตาธรรม และได้สะท้อนผลในเชิงประจักษ์ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทรับรองถึงความสัมฤทธิ์ผลที่จะพึงมีพึงเกิด ซึ่งในประเด็นนี้ จะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายในชั้นต่างๆ ตามอำนาจแห่งการกระทำของตน เพราะอย่างน้อยมนุษย์ต้องยอมรับว่า ทุกๆ ชีวิตมีหลักแห่งความเป็นไปได้ คือมนุษย์มีความเมตตากรุณา และเมตตากรุณาเป็นการส่งผลที่ผลักดันให้มนุษย์ประสบความสำเร็จได้ในทุกระดับ

หมายความว่า บุคคลเมื่อเลือกกระทำการใดๆ ด้วยเมตตากรุณาและทำตามทางเลือกของตัวเอง ดังกล่าว ความเป็นสิทธิของบุคคลตามอุดมคติ จะบังเกิดแก่บุคคลและนำไปสู่บุคคลมีสิทธิเสรีภาพอย่างสมบูรณ์แบบได้ตามลำดับความเหมาะสมของสังคมนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ อัดพันธ์. (2520). จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีระพล อรุณะกสิกร. (2543). พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2527). หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญธรรม พุนทรัพย์. (2533). “ศีลธรรมกับสิทธิมนุษยชนในพุทธปรัชญาเถรวาท”, ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2536). พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). สิทธิมนุษยชน : สร้างสันติสุขหรือสลายสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- _____. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2541). “เวฬุวันมหาวิหาร เมืองราชคฤห์” ใน พุทธสถานอินเดีย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ชนมายุ 80 ปี พระสุเมธาธิบดี (ทตตสุทธิเถระ) 16 สิงหาคม 2541.
- _____. (2541). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาส ภิกขุ. (2537). เป้าหมายของการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิพนพาน.

มหาวิทยาลัย. (2531). สหุทธมปกาสนี พุติโย ภาโค. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

อาร์ชี เจ บาห์ม, ศ. (ม.ป.ป.) หลักคำสอนของขงจื้อ, ครองแผน ไชยธนะสาร ผู้แปล. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์เดลฟี, AD. MCMXC.